

Acta onomastica 65. (2024)

Főszerkesztő: PAVEL ŠTĚPÁN. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha. 556 lap (1. 260 lap, 2. 296 lap)

2024-ben a cseh folyóiratnak két száma jelent meg; tartalmukat a továbbiakban rovatonként ismertetem.

1. Tanulmányok. A rovatban lévő 22 tanulmányt névfajták szerint tárgyalom. A helynévi témájú írások között elsőként M. ABOVIĆ (5–15) a montenegrói Tivat település nevének és az ottani Theodorus kolostor körüli területet jelölő *T(h)eodo* helynévnek az etimológiáját és jelentését mutatja be. S. BASIK (16–26) Kanadából és egyéb országokból származó korpusz alapján ún. technotoponimákat, vagyis újonnan kialakított városrészekben lévő, az innováció és technológia témaköre által motivált utcanéveket elemez. N. M. JANSSENS, S. WOJNAROVÁ, V. JANOVSKÁ és M. JANOVSKÝ (77–119) a középkori orosz *ves'* (*весь*) népnév etimológiáját, ószláv krónikákban való előfordulását ismerteti. O. MYKHALCHUK (138–158) a helynevek nyelvi identitással összefüggő kérdéseit tárgyalja az orosz–ukrán kétnyelvűség kontextusában, etnolingvisztikai és ideológiai szempontból. J. PANÁČEK (159–168) a huszita vezér, Jan Žižka nevét hordozó *Žižkův vrch* 'Žižka-hegy' nevű helyen lévő vár nevének (*Vítkovec*) történeti névváltozatait mutatja be írott források segítségével. M. PTÁČNÍKOVÁ (169–190) a nemzeti parkként nyilvántartott Adršpašsko-teplické skály területén található sziklanevek névadási indítékaival, nyelvi eredetével, a nevekhez fűződő népetimológiákkal, írott forrásokban való előfordulásaikkal és a névszemiotikai tájképben való megjelenítésükkel foglalkozik. M. FRYDRYCHOVÁ (289–299) Tolkien A Gyűrűk Ura című művének fordításában figyeli meg a helynevek angolról kínaira fordításának sajátosságait. I. YEFYMENKO (300–315) az ukrán Doneck, Mikolajiv, Harkiv és Herszon régiójában található településnevek keletkezéstörténetét tárgyalja. K. KOMÁREK (343–359) a szentekről elnevezett cseh katolikus templomok megnevezéseit rendszerezi a névalkotás módja szerint. J. MÁDROVÁ (360–373) csehországi barlangneveket elemez diakrón szempontból, s tíz személlyel készített félig strukturált interjú segítségével rámutat a szóbeliségben használatos szinkrón megnevezésekre is. O. MOSUR (387–404) 18. század végi és 19. század eleji írott forrásokban előforduló, női személyneveket tartalmazó, az ukrain Szambiri járásban használatos mikrotoponimákat vizsgál. M. ZIRHUTOVÁ (447–466) a *hřbitov* 'temető' lexémából, illetve nyelvjárásokban használatos változataiból származó csehországi helynevek állományába nyújt betekintést.

A személynévi témájú tanulmányok között I. IVANIVNA BRAHA (27–59) az ukrain Szumi város általános iskoláinak 2–4. osztályába járó, ukrán–orosz kétnyelvű diákok írott kommunikációbeli személynévhasználatát vizsgálja. A gyűjtött névanyagban kontaktusjelenségek, nyelvi vegyes (hibrid) névalakok is megjelennek. B. MASHAQBA, A. HUNEETY, A. AL-MAANI és O. ALOMOUSH (120–137) az arab nyelvű kommunikációban használt jordániai beceneveket szociolingvisztikai szempontból elemzi. Megállapítják, hogy a becenev-használatra nagy hatással vannak a jordániai arab dialektusok is. J. DAVID és J. DAVIDOVÁ GLOGAROVÁ (265–276) a Jaroslav Hašek Švejk című könyvében szereplő személynéveket elemzi korpusznyelvészeti módszerekkel. J. MATÚŠOVÁ (374–386) az -ová női családnévkepzőnek a 18. század vége és a 20. század közepe közti cseh anyakönyvekbeli előfordulásait tekinti át.

Az egyéb témákkal foglalkozó névtani tanulmányok között J. HOLEŠ (60–76) az ásványnevek alkotásmódjáról, a személynevekből köznevesült ásványnevek megnevezéseiről értekezik (pl. *babánek* < *František Babánek*, *mozartit* < *Mozart*). A mellékletben (70–73) a Csehországban tevékenykedő személyekről elnevezett 88 ásványnév szerepel. Több tanulmány érinti az állatnevek témakörét. Ž. DVOŘÁKOVÁ (277–288) olyan, cseh állatkertekben élő állatok neveit ismerteti, amelyek névadásában a nyilvánosság is szerepet játszott: ankétén döntöttek az állatnévről. A. KOŁODZIEJ (316–342) kérdőíves módszerrel 200 (100 cseh és 100 lengyel) adatközlőtől gyűjtötte össze azt a 341 pók- és hüllőnevet, melyeket a névadás indítéka szerint csoportosít. R. OMELKOVETS és R. KHRYSYANINOVA (405–424) Ukrajna északnyugati nyelvjárásaiban használatos, növénynevekből származó állatneveket mutat be. L. OSTASH (425–446) a 2022–2024 közötti időszakból származó ukrain állatnevek alkotásmódját vizsgálja. A. ŽUCHOWICZ (467–481) a lengyel állatkertekben élő állatok névadásának motívumait tárja fel.

2. Kitekintés. Ž. DVOŘÁKOVÁ, FARKAS T., J. WALKOWIAK és BAUKO J. (191–226) a visegrádi országokban (Magyarország, Lengyelország, Csehország és Szlovákia) zajló személynévkutatás történetének főbb állomásait, a keresz-, család-, bece- és ragadványnevekkel foglalkozó fontosabb kiadványokat tekinti át egy közös kutatási projekthez kapcsolódóan.

3. Recenziók. A folyóirat több kiadványt ismertet (227–239, 482–499): hét cseh nyelvűt (két kötetet az ércbányák egyes részeit azonosító helynevekről, egyet a cseh frazeológizmusok etimológiai szótárában szereplő nevekről, egyet középkori cseh egyházi személynevekről; emellett két, cseh városnevekkel foglalkozó és egy, a prágai Žižkov városrész helyneveiről szóló monográfiát), egy angol nyelvű művet (a helynevek interdiszciplináris vizsgálatának lehetőségeiről) és egy német nyelvű kiadványt (a J. Udolph 80. születésnapjára a szerző válogatott tanulmányaiból kiadott kötetet).

4. Krónika. A krónikában olvasható egy cikk a 90 éves R. ŠRÁMEK-ről, aki 1974-től a cseh *Acta onomastica* folyóirat szerkesztőbizottságának tagja volt, s a folyóirat megalapításától (1960) kezdve számos névtani tanulmányt közölt a lapban (240–244). A cikk után egy vele készült interjúban ismerkedhetünk meg életpályájával, a névtan iránti vonzódásával (245–253). R. ŠRÁMEK a folyóirat 2. számában kiegészítette néhány adattal az 1. számban megjelent, vele készített interjút (510–511). Az *Acta onomastica* 2. számában újabb interjú olvasható J. PLESKALOVÁ életútjáról, névtani kutatásairól (500–509).

5. Hírek és megjegyzések. A rovatban (512–550) ismertetik az egyes országokban megjelenő névtani folyóiratokat (többek között a Névtani Értesítő 45. számát), köteteket, illetve említene konferenciákat, szemináriumokat, a tulajdonnevekkel foglalkozó, a sajtóban és a világhálón olvasható cikkeket. Ž. DVOŘÁKOVÁ beszámol a 2023-ban Csehországban kérvényezett új keresztnemekkel kapcsolatos szakértői véleményekről is (547–550).

BAUKO JÁNOS

egyetemi docens; Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet; Nyitra (Nitra, Szlovákia)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1297-6177>, e-mail: jbauko@ukf.sk